

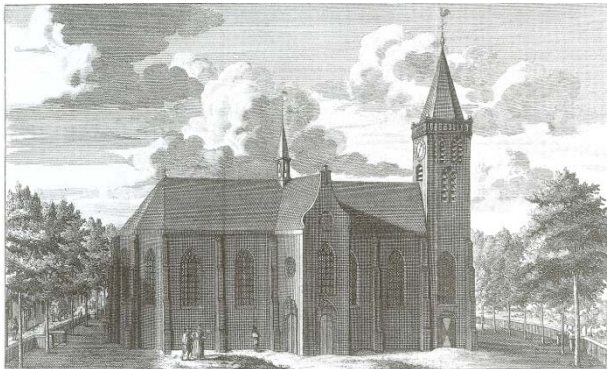

Reconstructie van een middeleeuws kerkje – zo zou het eerste kerkje van Alphen er hebben kunnen uit zien!

De brand van vrijdag 7 april 1916

Het eerste kerkje???

Hoe was het ook alweer?

De Oude Kerck (1450)

De Nieuwe Kerck

De voorganger van de Adventskerk.

Op vrijdag 7 april 1916 moet een loodgieter het dak van de kerk dichten. De firma Baarslag, loodgieters, uit de Schoolstraat krijgt de opdracht van de kerkvoogdij. Zij sturen een 17-jarige leerling-loodgieter het dak van de kerk op. Had hij naast zijn gereedschap nu ook maar een emmer water meegenomen, dan was er niets gebeurd. Helaas loopt een en ander anders dat verwacht. Om 10.00 uur gaat de kerk in vlammen op. Of zoals in "De Rijnbode" van 29 april 1916 staat vermeld:

"Door de onvoorzichtigheid van een ambachtsman werd 7 April II: de Herv: Kerk een prooi der vlammen".

Aan de hand van een paar foto's uit die tijd willen we proberen wat meer aandacht te geven aan deze gebeurtenis.

In 1619 wordt Alphen door een grote brand geteisterd. Een oliemolen, die stond waar zich nu ongeveer het podium van theater Castellum bevindt, gaat in mei (er wordt nog getwist of dat op 19 mei of 22 mei geweest is, in elk geval op of vlak na Pinksteren) in vlammen op. Deze brand legt een heel groot stuk van Alphen in de as.

Wanneer je naar de nieuwe kerk kijkt, zoals links afgebeeld, dan valt de uitbouw links op. Dit is de sacristie van de oude kerk uit de vijftiende eeuw (rond 1450). Deze sacristie heeft men in de nieuwe kerk mee opgebouwd. Merkwaardig is dat de sacristie

ook bij de brand van 1916 redelijk bewaard blijft.

Aanvankelijk wordt er een houten schot in de kerk gebouwd, wanneer in Oudshoorn een zelfstandige kerkelijke gemeente wordt opgericht. In de negentiende eeuw is het aantal kerkgangers toegenomen, omdat het inwonertal van Alphen toegenomen is. Men besluit dan de gevel te veranderen. De ingang ligt na 1852 heel duidelijk aan de kant van de Julianastraat (oorspronkelijk gelegen aan de kant van de Paradijslaan, tot het graven van het omleidingskanaal in 1659).

Op de foto rechts, die rond de eeuwwisseling is gemaakt, is nog net boven het huis een puntje van het dak van de sacristie te vinden. De ronding, zoals die op de bovenste foto is te zien, is nu geheel verdwenen. De kerk is afgeplat en in 1852 voorzien van een neogotische gevel met vier torentjes. Het

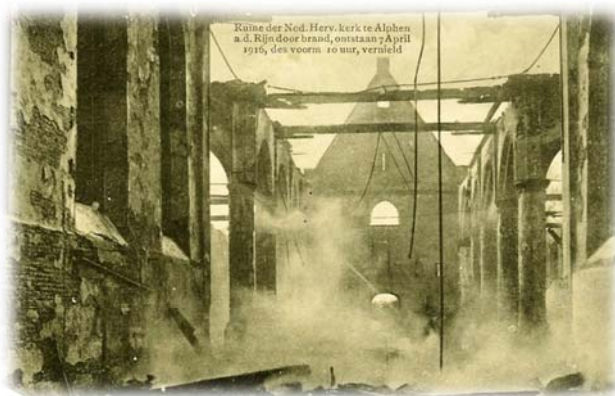
verenigingsgebouw moet dan nog worden gebouwd, op de plaats waar links op de foto nog een stukje van het tolhuis is te zien. Het verenigingsgebouw komt wel wat naar achteren.

Dan nadert de fatale 7^e april 1916.

De voormalige sacristie is links, op de foto hier onder, niet in beeld. We kijken hier tegen de noordkant van de kerk aan. Globaal vanuit waar we nu het Rijnplein hebben. Ondanks de inzet van de motorspuit en de brandweermannen is het niet meer mogelijk de kerk te behouden.

De ravage is groot.

Even op de foto.

***Vanaf de Paradijs-
laan was de brand
ook goed te zien.***

De kapel van de familie De Smeth, links naast de kerk, zal de brand overleven en is nu nog in gebruik als stilte-centrum.

***Ook de bewoners
van de "Bloedpoort"
kijken vol afschuw
naar het afbranden
van de kerk.***

Of staan zij op de brug? Inderdaad!

Merkwaardig is dat de vrouwen, die de naam hebben nieuwsgierig te zijn, geboeid naar de brand kijken, terwijl de man met hoge hoed, meneer Pastoor de foto belangrijker vindt.

De Bloedpoort bevond zich in de Julianastraat. Vroeger had je daar een slagerij, eerst van slager Manasse en later van slager Vergeer. Achter de slagerij was de eigen slachtplaats. Om daar te komen moest je door een poort tussen Juwelier Van der Heijden en Hoedenzaak De Groot Van Egmond. Achterin de Bloedpoort had je vroeger een zestal huisjes. Toen de slager eens een koe wilde slachten ging het mis. De koe probeerde te ontsnappen en werd door de slager in de poort doodgeschoten. Daarbij vloeiende nogal wat bloed: "de Bloedpoort".

***afbeelding van de Bloedpoort tussen Petrelli (voorheen
juwelier Van der Heijden) links en De Groot – Van
Egmond, een hoedenzaak, rechts. (poort met fiets)***

Een triest restant van wat eens zo'n mooie kerk was.

Wat opvallend is, is dat de sacristie uit de kerk van rond 1450 ook na deze brand redelijk in tact is gebleven.

Omdat deze kerk vrijwel geheel op de plaats van de vorige kerk is gebouwd en er ook veel van de vorige kerk is gebruikt, zoals nog rechtop staande muren en pilaren, zijn de staande delen zo verzwakt door de nieuwe brand, dat van hergebruik dit keer geen sprake zal kunnen zijn. Het instortingsgevaar is groot en de afbraak zal snel ter hand moeten worden genomen. Door de Eerste Wereldoorlog, die woedt, en

door het geringe bedrag dat door de verzekering moet worden uitbetaald, zal men niet direct gaan herbouwen.

Er zal aanvankelijk worden gekerkt in de Gereformeerde Kerk aan de Raadhuisstraat, de Maranathakerk, voordat men naar een meer definitieve noodkerk zal gaan. In de hieronder weergegeven ruïne is zelfs onder een dekzeil niets te beleven.

Ruïne der Ned. Herv. kerk te Alphen a.d. Rijn door brand, ontstaan 7 April 1916 des voorm. 10 uur, vernield

Ruïne der Ned. Herv. kerk te Alphen a.d. Rijn door brand, ontstaan 7 April 1916 des voorm. 10 uur, vernield.

Op het skelet na was het woest en ledig.

Op donderdag 20 april 1916 besluiten de notabelen en de kerkvoogden dat het wel fijn is om in de Gereformeerde Kerk te kerken, maar dat een eigen onderkomen toch beter is. Zij besluiten tot het huren van een noodkerk. Deze zal worden gebouwd op het terrein, aan de Wilhelminalaan, van de weduwe P. Oosthoek. Zij heeft de grond daarvoor aangeboden. Op 1 mei krijgt Adrianus van Dam, timmerman uit Aarlanderveen opdracht de noodkerk te bouwen, die dan door de Hervormde Gemeente zal worden gehuurd.

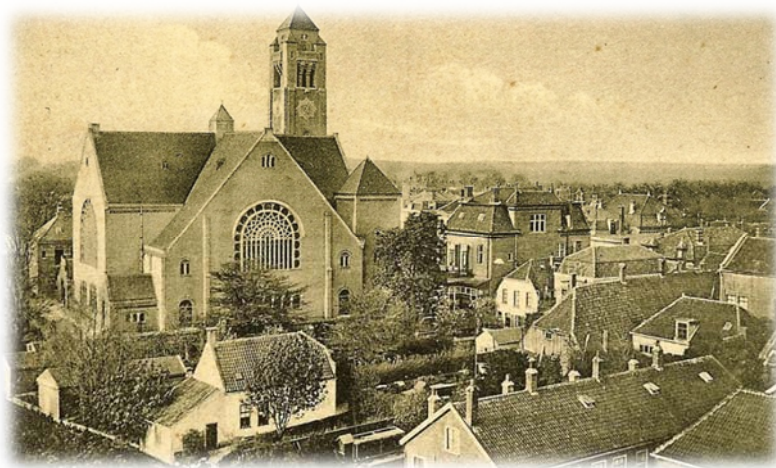
Op zondag 2 juni 1916 wordt de noodkerk in gebruik genomen. Dominee Veldhoen houdt een preek aan de hand van Jesaja 33 vers 20.

Op 30 augustus 1916 wordt de afbraak van de ruïne aanbesteed. Dit leidt weldra tot een advertentie in "De Rijnbode" van 6 september dat het puin te koop is.

In 1921 wordt de nieuwbouw gestart. Dat betekent dat op zondag 13 juli 1922 de Nieuwe Kerk in gebruik kan worden genomen. Het grote gat aan het kerkplein is dan opgevuld, zoals uit de foto van 1925 blijkt.

Er valt natuurlijk veel meer over de brand te vermelden, evenals over de herbouw en de verbouw van de Adventskerk. Ik wilde het echter hierbij laten en alle mensen hartelijk danken voor goed bedoelde en waardevolle opmerkingen. Ik heb veel gehad aan de volgende boekjes:

W.M.C. Regt – Gedenkboek ter gelegenheid van het 350 jarig bestaan der Ned. Herv. Gem. te Alphen a.d. Rijn. Juni 1932.

Henk Dinkelaar en Ad de Kok – Onze straat. 1999.

Henk Dinkelaar – Tussen vier Bruggen Het Vierkante Dorp in woord en beeld. 2005.

Th.J. Hannaart – 100 jaar vrijwillige brandweer. December 1979.

H.J. Habermehl – De Adventskerk te Alphen aan den Rijn. 1987.

De Historische Vereniging Alphen aan den Rijn en het Streekarchief Rijnlants Midden met "De Rijnbode".

Ik hoop dat U er wat aan heeft.
Veel plezier.

Hans Lefeber.

Een luguber gat 1918.

Uit het stof herrezen.

